

Правата на човека като интегрална част от здравеопазването

Социална медицина

1. Въведение в правата на човека

В началото на 21 век икономическото и социално благополучие на големи части от човечеството са изправени пред предизвикателството от отчуждаване на социално и икономически бедното население на Земята. Изчислено е, че 1,3 милиарда души - 70 процента от които са жени - нямат достъп до достатъчно храна, вода, канализация, основни здравни грижи, или начално образование. Най-богатата една пета от населението на света акумулира 85 процента от глобалния доход, а най-бедната една пета получава 1,4% от него.

Но доминиращата гледна точка приема, че на основните нужди на милиони хора няма да бъдат задоволени като неизбежен страничен ефект от световния пазар. Пазарите са структурирани така, че да отговорят на интересите на тези, които са с адекватен доход, богатство и достъп до информация. Човешките потребности на тези, които нямат "пазарна сила" са предоставят невидимо, и само частично с правителствено разпределение на ресурси. Икономически и социални въпроси се разглеждат "като незадължителни политически цели, а не като въпросите относно основните човешки права"¹.

Като следствие на идеологическа борба, която се характеризира Студената война, икономическите, социални и културни права (ИСК) бяха отделени от гражданските и политически права (ГПП), чрез създаване на концептуална разлика между интегралните части на всеобхватната сърцевината на основните права. Това разграничение е по отношение на "негативни" граждански и политически правата и "положителни" социални и икономически права. Въпреки че се счита, че "негативните права изискват само опрощаване, [...] позитивните права изискват други да предоставят активна подкрепа"².

Тази изкуствена разлика, която едва наскоро бе отхвърлена остави настрана факта, че всички човешките права включват едновременно положителни и отрицателни задължения, под формата на уважение, защита и реализация. Уважението и защитата изискват държавата да се въздържа от намеса в процеса на упражняването на някое

¹ UNIFEM, *Progress of the World's Women 2000*, Biennial Report, UNIFEM, New York, 2000, стр. 42.

² J. Donnelly, *International Human Rights*, Westview Press, Boulder (CO), 1993, стр. 26.